

Recenzije knjig

Book Reviews

Duško Vrban, Metodologija prava i pravna tehnika, Sveučilište Josipa Jurja Strassmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek 2013, 120 str., ISBN 978-953-6072-88-0.

Prof. dr. Duško Vrban, sicer tudi avtor knjig *Država i pravo* (2003) in *Sociologija prava* (2006), je knjigo *Metodologija prava in pravna tehnika* pripravil kot priročnik za potrebe doktorskega študija na Pravni fakulteti v Osijeku. Knjiga je namenjena bralcem, ki so se že spoznali s temeljnimi pravnimi disciplinami ter osnovnimi problemi teorije in filozofije prava. Avtor izhaja iz predpostavke, da ni mogoče strogo ločevati metodološki vprašanj in tehnike prave, kakor tudi ni primerno ločevati pravno teorijo od pravne prakse, saj so vsa ta vprašanja tesno povezana.

Knjiga je razdeljena na štiri dele.

V prvem delu se avtor ukvarja s pojmi znanosti na sploh, pravne znanosti in metodologije v pravu. Avtor opozarja, da je sicer res, da se pravo pri spoznanju opira na izkustvo, vendar pa je predmet pravnega raziskovanja idealna normativna vsebin, ki se šele nato prevaja v praktično usmerjeno znanje in izkustvo. Poleg pravnih norm in vrednot so tako pomembni tudi načini razsojanja pri reševanju konkretnih primerov, ki se usmerjajo k racionalni argumentaciji. Pravno znanost je tako skozi njeno metodologijo mogoče razumeti kot raziskovanje zgodovinskega konteksta (pravna zgodovina), obnašanja pravnih akterjev (sociologija prava), institucionalnih struktur in procesa (politična in upravna znanost) ter raziskovanje ideala reda s posebnim poudarkom na centralni vrednoti prava – pravičnosti (filozofija prava). Za praktičnega pravnika temeljno vprašanje ni zgolj spoznanje prava, temveč tudi način sprejemanja legitimne odločitve. V nadaljevanju prvega dela avtor v osnovnih črtah opozori na temeljne smeri pravne filozofije in njihov pomen za metodologijo prava, nato pa predstavi problem spoznanja znanstvene resnice in predstavi temeljne teorije resničnosti (korespondenčna, konsenzualna, itd.). Nato sledi prikaz metodoloških pristopov pri ustvarjanju in uporabi prava ter končno kratek zgodovinski prikaz razvoja metodologije v pravu od antike do sedanjega časa.

V drugem delu se avtor ukvarja s pravnimi pojmi, pravnim jezikom, dogmatsko metodo, formalno-logično analizo, vprašanjem sistemizacije, aksiologijo, sociološko metodo, zgodovinsko-pravnim ter primerjalno-pravni pristopom. Pri proučevanju odnosa med pravom in jezikom se avtor v veliki

meri nasloni na Viskovića in njegovo knjigo Jezik prava. Prevzema tudi Viskovićevo teorijo o štirih slojih jezika v pravu. Prvi sloj se nanaša na tiste elemente splošnega jezika, ki jih nespremenjene prevzema jezik prava. V drugem sloju se nahajajo spremenjeni izrazi splošnega jezika, ki v pravnem jeziku dobijo poseben pravni pomen. Tretji sloj predstavljajo posebni strokovni pravni izrazi, ki jih je ustvarila pravna znanost in praksa. Ti še lahko izvirajo iz splošnega jezika, vendar izgubijo svoj prvotni pomen. Zadnji sloj so izrazi, ki so čisto tehnični pravni izrazi, ki pogosto tudi izvirajo iz latinskega jezika. V nadaljevanju se ukvarja s posameznimi metodami. Prva je dogmatična metoda, ki jo avtor razume kot metodo, ki je usmerjena v spoznanje prava kot je (*de lege lata*). Ni pa ta metoda enotna, saj vključuje več dimenzij normativne analize pravnih tekstov. Nekateri prav dogmatsko metodo štejejo kot sinonim za klasično pravno znanost. Nato sledi prikaz formalno-logične analize s posebnim prikazom Aristotelove logike. Simbolno logiko avtor sicer omenja, se pa vanjo posebej ne spušča. Zato pa na kratko prikaže napake v logičnem sklepanju in slabe logične argumente. V okviru sistemizacije prava na kratko predstavil temeljne elemente pravnega reda, nato pa je nekoliko več pozornosti posvetil aksiološki metodi v pravu. Tu se podrobno ukvarja z vprašanji vrednot in vrednostnih sodb v pravu. Nekoliko bolj razdelano je tudi poglavje o sociološki metodi v pravu, medtem ko z zgodovinsko-pravno in primerjalno-pravno metodo avtor opravi zelo na kratko.

V tretjem delu se avtor ukvarja posebej s praktičnimi vidiki konkretizacije prava kot pravne tehnike. Pri tem posebej obravnava samo metodo konkretizacije prava na temelju modela subsumpcije (ter s tem logično-jezikovne strukture norme). Žal se pri tem ne pomudi pri kritiki modela subsumpcije kot realnega modela konkretizacije prava. Nato zelo na kratko predstavi tipološki pristop, argumentacijo po naravi stvari in teorijo o normi-primeru, teorijo argumentacije, nato pa preide na posamezne metode razlage v pravu. Tu predstavi klasični kanon razlagalnih metod (jezikovna, logična, sistematična, zgodovinska in teleološka), nato pa se precej podrobno posveti pomenu toposov v pravu in topični jurisprudenci vse od antičnih začetkov pa do sodobnega razvoja (Viehweg, Perelman, Alexy). V tem delu podaja tudi katalog klasičnih pravnih toposov, ki odgovarja seznamu klasičnih pravnih argumentov. Tako so v tem delu predstavljeni argumenti *a contrario*, analogije, koherentnosti itd. Na koncu tretjega dela avtor na kratko še prikaže pomen hermenevtike v pravu.

V četrtem poglavju obdeluje avtor posamezne pravne veje in z njimi povezane metodološke probleme. Najprej zgolj v osnovnih črtah prikaže problematiko pravnih praznin, nato pa se nekoliko bolj posveti problematiki razlage ustave, tudi v povezavi s temeljnimi pravicami in svoboščinami. V

nadaljevanju se ukvarja z metodološkimi problemi kazenskega prava, čemur sledi podobna obravnava civilnega, mednarodnega prava ter trgovinskega (gospodarskega) prava. Čisto na koncu je še kratek prispevek na temo mehkega prava, žal predvsem v primerjalni in EU dimenziji, brez obravnavanja nacionalne problematike urejanja družbenih odnosov z instrumenti mehkega prava. Ni mogoče spregledati, da med obravnavo posebnih metodoloških problemov ni najti niti upravnega prava niti prava EU. Tudi sicer je četrti del knjige najmanj dodelan in ga je mogoče opredeliti kot izbrane teme metodologije prava.

Prikazani metodološki priročnik je sicer zgolj kratek uvod v metodologijo prava in pravno tehniko, vendar kot takšen vseeno popolnoma zadošča svojemu osnovnemu namenu – da kot neke vrste *vademecum* in kažipot služi študentom doktorskega študija pri reševanju metodoloških vprašanj raziskovalnega dela na področju prava. Same obravnave posameznih problemov so sicer kratke, vendar dovolj informativne, da lahko vsak študent spozna bistvo metodološkega ali pravno-teoretičnega problema. Pri tem je v pravni teoriji zelo razgledanemu avtorju vseeno treba priznati, da mu je v tako kratkem delu uspelo posrečeno in dokaj uravnoteženo prikazati večino bistvenih metodoloških vprašanj pravne znanosti. Zato upamo, da bomo po tem kratkem uvodu v metodologijo prava izpod peresa avtorja kdaj dobili tudi sistemsko delo s področja metodologije prava in pravne tehnike.

dr. Tomaž Keresteš*

* Docent, Pravna fakulteta Univerze v Mariboru, Mladinska ulica 9, SI-2000 Maribor, Slovenija, e-pošta: tomaz.kerestes@um.si